Skolverket

Utbildningsinspektion i Östervåla skola F-6

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Östervåla skola F-6	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	224
Skolbarnsomsorg	65
Förskoleklass	21

Östervåla skola F-6 är belägen i tätorten Östervåla 43 km norr om Heby. Flertalet av skolans elever bor i närområdet, medan 65 elever har av kommunen betald skolskjuts.

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass samt årskurs 1-6. I anslutning till skolan finns ett fritidshem med tre avdelningar. Fritidshemsverksamheten omfattas också av inspektionen av skolan.

Det finns två parallella klasser i varje årskurs. Den pedagogiska personalen är indelad i fyra arbetslag: Duvan F-2, Måsen F-2, årskurs 3-4 samt årskurs 5-6.

Personalen i förskoleklassen består av 1,5 tjänst och vid grundskolan 1-6 i Östervåla finns 16,88 lärartjänster, vilket motsvarar 7,7 lärare per 100 elever. Vid fritidshemmet finns totalt 6,25 heltidstjänster motsvarande 10,4 barn per årsarbetare. Noteras bör att antalet barn i fritidshemverksamheten varierar över året, vilket gör att uppgifterna bör tolkas med viss försiktighet.

Skolans huvudbyggnad uppfördes 1953 och byggdes till under 1960-talet. Viss del av verksamheten finns i lokaler som tillhör Östervåla skola 7-9. Östervåla skola F-6 nyttjar också temporära paviljonger som ställts upp på skolgården. Två av tre fritidshemsavdelningar har sina lokaler i samma byggnad, medan den tredje är förlagd till en byggnad alldeles i närheten.

Genomförandet av inspektionen i Östervåla skola F-6

Skolverket sände den 24 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Östervåla skola F-6 och fritidshemmet har bestått av undervisningsrådet Tomas Johansson samt experten Hans Olof Hanselid. Besök i Östervåla skola F-6 genomfördes den 23 mars 2004. Besök på fritidshemmet genomfördes den 30 mars 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Östervåla skola F-6, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan

information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Östervåla skola F-6 och vid fritidshemmet genomfördes formella intervjuer med rektor, biträdande rektor, personal, föräldrar samt barn och elever. Under inspektionen fördes också samtal med övrig personal. Lektioner i samtliga årskurser samt förskoleklassen besöktes.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I Östervåla skola F-6 fick inspektörerna intrycket att det allmänt råder ett gott klimat bland elever och personal. Inspektörerna upplevde också att eleverna är öppna och hjälpsamma. Inget klotter eller annan skadegörelse observerades.

Enligt den biträdande rektorn märks det på klimatet bland eleverna att skolans arbete med värdegrunden ger resultat. Exempelvis hjälper de äldre eleverna de yngre, utan att personalen behöver säga till om det. Skolan hade under en tid problem med att eleverna använde sig av ett ovårdat språk, men skolan vidtog åtgärder och situationen förbättrades avsevärt. Personalen uppger att barnen respekterar varandra och att elevernas medvetenhet om värdegrundsfrågor stadigt förbättras. Föräldrarna uppger att det märks på barnen att de känner sig trygga i skolan och på fritidshemmet, vilket bekräftas av eleverna själva, men också av personalen. Både biträdande rektor och föräldrarna uppger att det förekommer mobbning på skolan, men att skolan tar tag i problemet och arbetar aktivt för att det skall upphöra.

Personalen uppger att de yngre eleverna blir allt bättre på att ta ansvar för sitt lärande, tack vare verksamheten med öppna dörrar och samlad skoldag (se vidare i kapitel 4). Eleverna uppges även blir mer motiverade när delaktigheten ökar, vilket också ökar lusten att lära.

Arbetslagen har gjort egna utvärderingar av elevinflytandet. Resultaten visar att elevernas formella inflytande fungerar ganska bra. Dock finns det mycket kvar att göra när det gäller elevernas inflytande över planering, genomförande och utvärdering av det egna lärandet. (se vidare i kapitel 3)

Sammanfattningsvis ligger resultatet av arbetet med normer och värden vid Östervåla skola F-6 och fritidshemmet i linje med läroplanens mål.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Personalen bedömer att eleverna i de olika årskurserna överlag presterar goda resultat. Enligt de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik för årskurs 5 var kunskapsutvecklingen tillfredsställande för flertalet elever. Dock bedömdes ett mindre antal elever inte nå målen i svenska, engelska och matematik. För de elever som inte klarade att uppnå målen i engelska, svenska och matematik har skolan undervisning i en mindre grupp för att på så sätt ge dessa elever särskilt stöd. Om resultaten delas upp på pojkar och flickor är det något fler pojkar som inte når målen i svenska och engelska, medan resultaten i matematik är omvända. Skillnaderna är dock inte anmärkningsvärt stora.

Eleverna kan arbeta såväl i grupp som individuellt och båda arbetsformerna är vanligt förekommande på skolan. De elever som intervjuats i samband med inspektionen uppger att de lär sig saker i skolan och att det är roligt att lära sig.

Ett läsprojekt som pågår på skolan uppges ha gett goda resultat: både läshastigheten och läsintresset har ökat bland eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans resultat vad gäller kunskaper ligger i linje med läroplanens krav.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Östervåla skola F-6 finns kamratstödjare i årskurs 5 och 6 och skolan har även ett mobbningsteam. Teamet består av fyra lärare, socialpedagog och kurator. Teamet får också stöd av en socialpedagog från det norra elevvårdsteamet. Biträdande rektor deltar i teamets arbete i mån av tid. Elevvårdsfrågor diskuteras även på arbetslagens möten som äger rum en gång i veckan. Personalen är enligt biträdande rektor duktig på att ta tag i problemen när de inträffar. Föräldrarna bekräftar att personalen tar sig an de problem som uppstår. För att förebygga kränkande behandling har skolan ett rastvaktssystem och personalen tillämpar också nolltolerans vad gäller kränkande behandling, dvs. när personalen får vetskap om att något har hänt tar man tag i problemet direkt. Eleverna vet

också var de ska vända sig om något inträffar. Personalen uppger att de är överens om att all personal har ansvar för alla elever oavsett vilken klass de tillhör. Vidare pågår ett arbete med att ta fram ett gemensamt policyprogram för hela Östervåla skola (F-9) och för fritidshemmet om hur man skall arbeta med normer och värden på skolan.

Skolan har trivselregler som revideras varje år, reglerna tas upp och diskuteras i alla klassråd innan de läggs fast. Klasserna har också egna klassrumsregler. Ett annat inslag i arbetet mot kränkande behandling är den årligen återkommande trivselenkäten som eleverna fyller i varje höst. För de yngre eleverna arrangeras ”pratgrupper” i vilka frågor om normer och värden diskuteras. I första hand läggs tonvikten på hur man ska vara mot varandra. Personalen och barnen sjunger sånger och spelar teater för att barnen exempelvis skall förstå hur en bra kompis skall vara. För de äldre eleverna arbetar personalen med att få bort ett ovårdat språkbruk och med relationer. Diskussioner om relationer förekommer oftast i samband med att det uppstår en konflikt i elevgruppen. På fritidshemmet arbetar man dagligen med värdegrunden. Inspektörerna har funnit att det vid Östervåla skola F-6 och på fritidshemmet finns ett väl fungerande arbete mot kränkande behandling.

På skolan finns en ”mobbningsplan” som är gemensam för alla skolor i rektorsområdet. Den gäller även på fritidshemmet. Planen har distribuerats till alla föräldrar. Av planen framgår att biträdande rektor ansvarar för att kontinuerliga utvärderingar av planen görs. Vidare framgår att kontakt med hemmet tas om inga hinder för detta föreligger. Inspektörerna vill i detta sammanhang framhålla att kontakt alltid skall tas med hemmen och att det skall ske skyndsamt samt att det enligt läroplanen är rektors ansvar att planen kontinuerligt utvärderas.

Inspektörerna vill i sammanhanget peka på att det är viktigt att en skolas handlingsprogram mot kränkande behandling synliggör skolans arbete mot kränkande behandling och att det är viktigt att involvera såväl elever, personal som föräldrar i framtagandet av programmet. Det skall även omfatta det vidare begreppet kränkande behandling, vilket det praktiska arbetet redan gör. Mot bakgrund av ovanstående bör därför Östervåla skola F-6 revidera sitt program mot kränkande behandling.

Elevinflytande har diskuterats i arbetslagen och de har också utvärderat elevinflytandet med hjälp av Bruk-indikatorer[1]. Det formella elevinflytande utövas genom klassråd och elevråd. Elevrådet träffas varannan vecka och en lärare är ordförande, medan eleverna ansvarar för att skriva protokoll. I rådet ingår representanter för eleverna i årskurs 3-6. Även F-2 har ett elevråd.

På fritidshemmet uppger personalen att barnen har stora möjligheter att själva bestämma vilka aktiviteter de vill ägna sig åt. Annars har personalen alltid ett antal förslag som barnen kan välja mellan. Barnen har också fått möjligheten att påverka vilka leksaker som ska köpas in. Inköpen samordnas mellan avdelningarna för att undvika att exempelvis samma leksaker köps in på flera avdelningar. Därefter lånar avdelningarna leksaker av varandra.

[1] Bruk, Skolverkets nationella indikatorsystem för kvalitet i förskola och skola, är främst ett utvecklingsverktyg avsett att användas av förskolor och skolor för att bedöma kvaliteten i den egna verksamheten och som stöd för ett fortsatt utvecklingsarbete.

Eget arbete förekommer i vissa klasser vilket först innebär en obligatorisk uppgift och därefter får eleverna själva välja vad de vill arbeta med. Eleverna får ibland även välja ämne för fördjupningsuppgifter, exempelvis i slöjdämnet får de välja vad de vill göra inom ramen för ett tema. I årskurs 1-3 har elever fått göra ett eget schema för de uppgifter som skall hinnas med under veckan för att sedan utvärdera sitt eget arbete på fredag eftermiddag. Enligt eleverna varvas fri lek med planerad verksamhet i förskoleklassen. Förskoleklassen samverkar med årskurs 1-2, genom att eleverna under vissa undervisningspass får välja vad de vill arbeta med. I början hade eleverna en tendens att bara välja det som var roligast, men allt eftersom har de lärt sig att förstå nyttan av att också arbeta med det som man har lite svårare för och därmed i ökad utsträckning ta ansvar för sitt eget lärande.

Vid inspektionen har också framkommit att det varierar mellan olika lärare huruvida de har informerat eleverna om de kunskapsmål och strävansmål som de ska uppnå.

Inspektörerna bedömer att det saknas en systematik i arbetet med elevinflytande. Det finns en stor variation mellan olika lärare inom samma arbetslag och mellan arbetslagen när det gäller hur man arbetar med elevinflytande. Detta bekräftas i intervjun med eleverna.

Inspektörerna tar i sig inte ställning till vilka former elevernas inflytande över det egna arbetet och för skolmiljön skall anta men vill ändå uppmärksamma lärarens skyldighet enligt läroplanen att tillsammans med eleverna planera undervisningen. Inspektörerna vill härvid framhålla vikten av att eleverna har ett reellt inflytande över och tar ansvar för det egna lärandet och att inflytandet inte begränsas till olika samverkansorgan. Inspektörerna bedömer därför att det är av vikt att Östervåla skola F-6 bör utveckla formerna för elevernas delaktighet så att såväl inflytande och ansvarstagande ökar. Inspektörerna vill härvid påpeka att en förutsättning för ett verkligt inflytande är att eleverna känner till målen för utbildningen samt att de får redskap för att utöva inflytandet.

Skolan har ett föräldraråd där två föräldrarepresentanter från varje klass ingår. Totalt består rådet av 30 ledamöter och ibland delar man upp sig i mindre grupper och för diskussioner där. Rådet träffas fyra gånger per läsår med biträdande rektor som ordförande. Protokoll från möten skickas hem till alla föräldrar.

Föräldrarna får information om vad som händer på skolan och i klassen via det veckobrev som lärarna skriver och på de föräldramöten som äger rum två gånger per läsår. Föräldrarna uppger att veckobreven är mycket uppskattade. Fritidshemspersonalen brukar skicka hem lappar med barnen när föräldrarna behöver informeras om något.

Skolan erbjuder elevhälsovård genom elevvårdsteamet som är gemensamt för det norra området. Detta innebär att eleverna har tillgång till skolsköterska, skolpsykolog, skolläkare, skolkurator samt socialpedagog. Enskilda ärenden diskuteras allt som oftast med skolans biträdande rektor. Teamet arbetar både förebyggande och med enskilda elevers problematik.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans arbete mot kränkande behandling är bra, medan arbetet med elevinflytande bör utvecklas. Skolans program mot kränkande behandling bör revideras.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Östervåla skola F-6 arbetar man med en samlad skoldag för eleverna i F-2. Det innebär att alla eleverna i F-2 är i skolan från 08.10 till 13.15. Två till tre gånger i veckan arrangeras ”öppna dörrar”, vilket innebär att eleverna fritt får välja mellan svenska, matematik samt bygg och lek. Personalen uppger att samverkan mellan förskoleklassen och årskurs 1 och 2 medfört att barnen inte upplever steget från förskoleklassen till grundskolan som särskilt stort. I årskurs 1 och 2 har skolan också infört halvklasser i svenska och matematik för att ge eleverna en bra start i dessa ämnen. För att möjliggöra detta hjälper fritidspersonalen till i skolan under dessa timmar. Eleverna i årskurs 1-2 har också schemalagd tid som kallas för ”skolis”. Under den tiden tar fritidspersonalen hand om eleverna och om vädret tillåter förläggs de planerade aktiviteterna utomhus företrädesvis i skog och mark.

Inspektörerna bedömer att samarbetet mellan fritidshemmet, förskoleklassen och årskurs 1 och årskurs 2 i grundskolan är mycket väl fungerande. Det underlättar övergången från förskoleklass till grundskola, det gör att varje barn ges möjlighet att utvecklas i sin egen takt och det medför också att eleverna lär känna varandra över åldersgränserna, vilket sannolikt minskar risken för kränkande behandling.

Verksamheten i förskoleklassen är inriktad på tre utvecklingsområden: social och emotionell utveckling, matematisk utveckling samt motorisk utveckling. Målet är bland annat att ge barnen självförtroende och empatisk förmåga, men också att barnen skall lära sig att konflikthantering, samspel, koordination och smidighet.

Skolan har en specialpedagog anställd på heltid och det finns en särskild handlingsplan för den specialpedagogiska verksamheten. Specialpedagogen gör tester i läsförståelse och läshastighet och fungerar också som handledare för lärarna på skolan. Ibland är specialpedagogen med och hjälper till i klassrummet och ibland har denne enskild undervisning utanför klassrummet. Skolan hade vissa problem med en klass, men efter att ha förstärkt lärarresursen med en halv tjänst förbättrades klimatet i klassen. Tre elever på skolan har personliga assistenter. Skolan har också en lärarassistent anställd som hjälper lärarna att ge extra stöd till vissa elever. Personalen uppger att det kan finnas elever som inte har ett åtgärdsprogram, men som borde ha det. Skolan skall därför upprätta

åtgärdsprogram för alla elever som behöver det och mot bakgrund av dessa uppgifter bör den se över sina rutiner så att inte någon elev förbigåtts i detta avseende.

På fritidshemmet bedömer personalen att det inte finns något barn som för närvarande behöver särskilt stöd inom ramen för fritidsverksamheten.

Det nationella diagnosmaterialet i matematik i årskurs 2 används av skolan. Skolan planerar dessutom att göra en kartläggning av elevernas matematikkunskaper i slutet av årskurs 2. Skolan överväger även att testa elevernas motoriska utveckling i de lägre årskurserna.

Skolan har lokala bearbetningar av nationella kursplaner och lokalt bearbetade mål för varje årskurs i svenska, engelska och matematik. Under utvecklingssamtalet relateras elevens kunskapsutveckling till målen.

Under inspektionen har också framkommit att det varierar mellan olika lärare och arbetslag, huruvida eleverna fått kännedom om läroplanens mål och målen i kursplanerna. Skolan bör därför utveckla arbetet med att informera eleverna om målen för utbildningen.

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin. Inför utvecklingssamtalet skickar läraren hem ett formulär som barnen och föräldrarna fyller i gemensamt och sedan tar med sig till samtalet. Tillvägagångssätten kan variera något mellan olika lärare. Alla elever har en mapp där ett urval av deras arbeten sparas.

Skolan har få elever med utländsk bakgrund, vilket gör att man ganska sällan arbetar med frågor om kulturell mångfald, respekt för människor med annan etnisk och kulturell bakgrund. Personalen uppger att man inte heller har något systematiserat arbete om strävansmålen som handlar om jämställdhet, utan dessa frågor tas i begränsad omfattning upp där de passar in. Inspektörerna bedömer därför att skolans arbete med läroplanens mål om att eleverna skall utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet. Dessutom bör skolans arbete med läroplanens mål och om jämställdhet mellan kvinnor och män utvecklas.

Ett ständigt återkommande inslag är de elevpromenader som genomförs tre gånger i veckan i årskurs 3-6. Promenaderna som omfattar ca 1,5 km är en del i ett hälsoprojekt som pågår på skolan. Promenaderna äger rum de dagar som eleverna inte har idrott och hälsa på schemat.

Det pågår också ett läsprojekt på skolan som är tänkt att vara återkommande. Årskurs 1-6 deltar i projektet och det syftar till att öka läsintresset hos eleverna. Projektet har utvärderats genom enkäter och resultatet är positivt.

Eleverna har gjort studiebesök på brandkåren, posten, återvinningsstationen, kraftvärmeverket och affärer. De har också PRAO en dag i årskurs 6.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det i huvudsak bedrivs en god pedagogisk verksamhet. Inspektörerna bedömer dock att skolan bör utveckla följande områden: information till eleverna om målen för utbildningen, tillse att alla elever i behov av särskilt stöd också har åtgärdsprogram, arbetet med läroplanens mål om att utveckla förståelsen för den kulturella mångfalden och målen om jämställdhet.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Skollagstiftningen tilldelar rektorn en central roll för ledningen av den pedagogiska verksamheten. Rektorn har också ett stort ansvar för att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är tydligt utpekade i både skollagen och läroplanen.

Östervåla skola F-6 leds av en rektor som förutom Östervåla skola F-6 också ansvarar för Östervåla skola 7-9, Harbo skola F-6, Tärnsjö skola F-6 samt de förskolor och fritidshem som ingår i det norra rektorsområdet. Nuvarande befattningshavare tillträdde sin tjänst år 2002.

För ledningen av Östervåla skola F-6 finns också en biträdande rektor. Han har innehaft tjänsten sedan år 2000. Han har inte genomgått den statliga rektorsutbildningen, men uppger att han gärna skulle vilja göra det.

I den biträdande rektorns arbetsuppgifter ingår att vara chef för personalen på skolan, medan alla uppgifter som tillhör rektorsfunktionen formellt sett åvilar skolans rektor. Den biträdande rektorn ska också bistå rektorn i arbetet med att driva pedagogisk utveckling på skolan.

Rektorsorganisationen med en rektor och en biträdande rektor upplevs problematisk av rektorn, biträdande rektor, personalen och föräldrarna. Eleverna uppfattar att det finns två rektorer på skolan, den biträdande rektorn och rektorn. Personalen och föräldrarna upplever att rektor inte är pedagogisk ledare på skolan och inte heller förtrogen med den dagliga verksamheten, vilket däremot den biträdande rektorn upplevs vara. Detta gäller även för fritidshemmet. Rektorn uppger att hon arrangerar pedagogiska konferenser för personalen och säger sig på så sätt skapa förutsättningar för pedagogisk utveckling, men hon uppger vidare att hon inte hinner med att vara aktiv och drivande på de skolor hon ansvarar för.

Eftersom rektorn inte kan vara med på alla möten på alla skolor leder det till att den biträdande rektorn ibland tar beslut exempelvis om särskilt stöd som han inte har rätt att fatta. När beslut fattas av fel befattningshavare leder det ibland till att delegationsbeslut inte återrapporteras till styrelsen för utbildningen. Vidare är det den biträdande rektorn som leder elevvårdskonferenserna och skolans rektor deltar nästan aldrig i dessa möten.

Inspektörerna konstaterar att biträdande rektorn för Östervåla skola F-6 till viss del tar ansvar för de rektorsfunktioner som beskrivs i läroplanen. Detta är dock inte i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna av vilka det framgår att det är skolans rektor som skall bära hela detta ansvar. Konsekvensen blir att det uppstår en situation där vissa delar i rektorsuppdraget fullgörs av skolans rektor

med andra delar i praktiken fullgörs av den biträdande rektorn. Detta delade ledarskap gör att det blir otydligt för föräldrar, elever och personal vem som egentligen är rektor och uppbär rektors befogenheter och ansvar.

Inspektörerna konstaterar vidare att kommunen inte erbjuder skolans rektor rimliga förutsättningar för att fullgöra sitt uppdrag. Att vara pedagogisk ledare och förtrogen med den dagliga verksamheten på Östervåla skola F-6 och fritidshemmet kan svårligen förenas med att dessutom fullgöra samma funktion på ytterligare tre skolor samt ett antal förskolor och ytterligare några fritidshem.

Inspektörerna bedömer därför att skolans nuvarande rektorsorganisation inte skapar förutsättningar för rektorn att kunna fullgöra sitt uppdrag som rektor. Heby kommun anmodas därför att vidta åtgärder så att skolans rektor ges förutsättningar att verka som rektor i enlighet med bestämmelserna i skolförfattningarna.

Inspektörerna gör också bedömningen att skolan inte uppfyller grundskoleförordningens krav på att rektor skall besluta om särskilt stöd samt delta i elevvårdskonferensen.

Skolan har ingen egen lokal arbetsplan utan följer den som gäller för hela det norra rektorsområdet. För fritidshemmet finns en gemensam verksamhetsplan som gäller för alla tre avdelningarna. Av planen framgår vilka av läroplanens mål man arbetar med och hur man ska arbeta för att uppnå dem. Målen hämtades från läroplanen. Personalen gör sedan en utvärdering av verksamheten i slutet av verksamhetsåret. Föräldrarna uppger att de fått information om målen. Inspektörerna kan dock konstatera att utvärderingen mest handlar om själva verksamheten och inte om målen. Fritidshemmets måluppfyllelse redovisas inte heller i skolans kvalitetsredovisning, vilket heller inte är nödvändigt. Fritidshemmet bör därför förbättra redovisningen av måluppfyllelsen, så att det tydligare framgår i vilken mån målen i verksamhetsplanen har uppnåtts.

Skolans kvalitetsredovisning innehåller en blandning av lokala mål, åtgärder och måluppfyllelse vad gäller de lokala målen. Överhuvudtaget saknas en röd tråd i kvalitetsredovisningen. Inspektörerna bedömer att beskrivningen av de nationella målen är så summarisk att det inte går att avgöra vilka mål som uppnåtts och vilka som inte uppnåtts. Det framgår bara att alla elever inte uppnått målen i kursplanerna. Åtgärderna som redovisas är lika summariska och kan heller inte knytas till något nationellt mål. Skolan bör därför förbättra sin kvalitetsredovisning så att det tydligt framgår vilka nationella mål den handlar om, hur måluppfyllelsen ser ut vad gäller dessa mål samt, om målen inte nås, vilka åtgärder som skolan avser att vidta för att förbättra måluppfyllelsen.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att skolan inte lever upp till författningarnas krav i följande avseenden: rektors förtrogenhet och pedagogiska ledarskap, rektors deltagande i elevvårdskonferenser samt beslut om stöd. Skolan bör vidare utveckla sin kvalitetsredovisning.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I Östervåla skola F-6 erbjuds eleverna olika alternativ för elevens val. Elevens val genomförs genom att elevens valveckor arrangeras. Under dessa veckor får eleven varje dag välja en aktivitet. Några alternativ är gratis för eleverna att delta i, medan andra förutsätter att eleverna betalar en avgift. Avgiften kan uppgå till 100 kr och används för att täcka transportkostnader för att exempelvis åka buss till Uppsala. Beroende på vilka alternativ eleven väljer kan kostnaden för en elevens valvecka uppgå till flera hundra kronor.

Inspektörerna vill i detta sammanhang betona att utbildningen i princip skall vara kostnadsfri för eleverna. Enstaka inslag som föranleder en obetydlig kostnad för eleven får dock förekomma. Inspektörerna bedömer att det i detta fall varken handlar om enstaka inslag eller obetydliga kostnader. Detta är inte acceptabelt och skolan anmodas därför att tillse att alla elever har kostnadsfri tillgång till alla inslag i utbildningen.

Den biträdande rektorn fastställer alternativen för elevens val. Någon återrapportering av beslutet till kommunstyrelsen görs inte. Alternativen för elevens val skall fastställas av styrelsen för utbildningen. Möjligheten finns att delegera den rätten, men det har kommunstyrelsen i Heby kommun inte gjort. Inspektörerna konstaterar därför att skolan måste ändra sina rutiner så att kraven i skolförfattningarna efterlevs.

Det finns en överenskommelse med Östervåla skola 7-9 om timplanen för att säkerställa att eleverna får den garanterade undervisningstiden. Skolskjutstiderna ställer dock till en del problem när schemat skall läggas.

Sammanfattningsvis har eleverna vid Östervåla skola F-6 oberoende av kön, geografisk hemvist och sociala förhållanden tillgång till den utbildning de har rätt till. Skolan skall dock ändra sina rutiner så att eleverna garanteras en kostnadsfri utbildning i enlighet med skolförfattningarnas krav och så att fastställandet av alternativ för elevens val sker i enlighet med bestämmelserna.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Östervåla skola F-6 har lärare med erforderlig utbildning på nästan alla tjänster med undantag av två klasslärare och en lärare i träslöjd. Fritidshemmet är också relativt väl försett med pedagogiskt utbildad personal i form av fritidspedagoger och förskollärare. Biträdande rektor bär ansvaret för och tillser också att personal som erbjuds anställning visar upp ett utdrag ur belastningsregistret.

Personalen uppger att det inte finns någon strategi för kompetensutveckling, men de har möjlighet att önska och alla har fått någon form av kompetensutveckling. Några av lärarna har nyligen fått gå en kurs benämnd det svåra samtalet.

Den biträdande rektorn uppger att personalen är bra på att skapa ett förtroende hos barnen. Både den biträdande rektorn, föräldrarna och eleverna uppger att de är nöjda med personalens insatser både i skolan och på fritidshemmet.

Skolan lokaler är anpassade för att kunna emot rullstolsburna elever, med undantag av Västra skolan som saknar hiss. I övrigt finns ett stort missnöje med skolans lokaler och planer på att bygga en ny skola har funnits länge, men det har hittills inte blivit av. Personalen och föräldrarna efterlyser bland annat fler grupprum och ett uppehållsrum till eleverna. Personalen uppger att ventilationen är dålig i flera klassrum. Undervisningen i textilslöjd äger rum i ett vanligt klassrum, vilket medför att det blir problem med att det ligger sladdar på golven och att bänkarna inte är anpassade för arbete med symaskin. Fritidshemmets lokaler är i huvudsak ändamålsenliga. På en av avdelningarna råder dock viss brist på lokalyta och personalen där efterfrågar bland annat ett målarrum. Inspektörerna bedömer därför att lokalsituationen är bristfällig och bör förbättras.

Det finns förhållandevis gott om datorer och de flesta fungerar. Undantaget är årskurs 6 där 28 elever delar på två datorer (vid inspektionstillfället var dessutom en av dessa trasig). Inspektörernas bedömning är därför att skolan bör se över tillgången på datorer.

Personalen är i huvudsak nöjd med de läromedel som finns på skolan. Även fritidspersonalen är nöjd med de läromedel som fritidshemmet är utrustat med.

Sammanfattningsvis är tillgången till materiella resurser bra utifrån elevens behov och statens krav. Vidare har huvuddelen av personalen den utbildning som krävs för uppdraget och de erbjuds kompetensutveckling. Inspektörerna konstaterar dock att lokalsituationen och tillgången till datorer utgör områden som skolan bör utveckla.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Östervåla skola F-6 övergripande är av godtagbar kvalitet. Det råder ett gott klimat på skolan och det bedrivs ett väl fungerade arbete mot kränkande behandling. De elever som är i behov av särskilt stöd får detta tillgodosett. På skolan finns ett väl fungerande samarbete mellan fritidshemmet, förskoleklassen och årskurs 1-2. Personalen har i de allra flesta fall erforderlig utbildning för den undervisning de bedriver och eleverna är nöjda med deras insatser.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- att utveckla arbetet med elevinflytandet så att det omfattar alla lärare och alla ämnen,
- att revidera programmet mot kränkande behandling så att alla former av kränkande behandling omfattas,
- att förbättra informationen till eleverna om målen för utbildningen,
- att tillse att alla elever i behov av särskilt stöd har ett åtgärdsprogram,
- att utveckla arbetet med strävansmålen om det mångkulturella samhället och om jämställdhet,
- att utveckla kvalitetsredovisningen så att den till innehåll och funktion skall motsvara statens krav,
- att förbättra lokalsituationen så att lokalerna blir mer ändamålsensliga för den undervisning som bedrivs samt
- att förbättra tillgången på datorer för eleverna.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Rektor ges inte förutsättningar att fullgöra de funktioner som anges i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8 och 2 kap. 2 § skollagen.
- Rektor deltar inte i elevvårdskonferenser (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).
- Rektor fattar inte alla beslut om särskilt stöd till enskilda elever (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte en kostnadsfri utbildning (4 kap. 4 § skollagen).
- Beslut om att fastställa alternativ för elevens val fattas inte i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 20 § grundskoleförordningen.

Datum	Ort
2004-11-19	Stockholm

Tomas Johansson

Hans Olof Hanselid